

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W ŁODZI

LLO.410.13.4.2024

Pan
Bartosz Perz
Nadleśniczy Nadleśnictwa Spała
Nadleśnictwo Spała
ul. A. Gabrysiewicza 2
97-215 Inowłódz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/094 - Adaptacja gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Spała ¹ , ul. A. Gabrysiewicza 2, 97-215 Inowłódz.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bartosz Perz, Nadleśniczy Nadleśnictwa Spała ² , od 5 marca 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Jacek Wójtowicz, Nadleśniczy, od 5 lutego 2016 r. do 28 lutego 2023 r. Dawid Kosylak, Nadleśniczy, od 1 marca 2023 r. r. do 7 lutego 2024 r. Bartosz Perz, p.o. Nadleśniczego, od 8 lutego 2024 r. do 4 marca 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Prowadzenie gospodarki leśnej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 do dnia zakończenia kontroli (tj. do 7 października), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mogących mieć wpływ na ocenę realizacji kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi.
Kontroler	Sylwia Piechota, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LLO/85/2024 z 17 lipca 2024 r.

(akta kontroli str. 1-9)

¹ Dalej: Nadleśnictwo.

² Dalej: Nadleśniczy.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie co do zasady prawidłowo i rzetelnie prowadzono gospodarkę leśną z uwzględnieniem potrzeby dostosowania jej do zmian klimatycznych.

Nadleśnictwo było organizacyjnie przygotowane do realizacji przedmiotowych zadań. Pracownicy posiadali kierunkowe wykształcenie oraz brali udział w stosownych szkoleniach. Jednakże ośmioro pracowników, wbrew obowiązкови wynikającemu z zarządzenia nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych⁵ z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych⁶, nie zostało przeszkolonych w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasu.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. Nadleśnictwo zgodnie z Planem Urządzania Lasu na lata 2012-2021⁷ pozyskało łącznie 619 156,03 m³ drewna, co stanowiło 99,8% zaplanowanych wielkości⁸, zaś w latach 2022-2023 pozyskano 183 236,56 m³ drewna, co stanowiło 19,1% wielkości przewidzianych w Planie Urządzania Lasu na lata 2022-2031⁹. W związku z zatwierdzeniem przez Ministra Klimatu i Środowiska PUL2022-2031 w grudniu 2022 r., Nadleśnictwo w 2022 r. pozyskało 87 500 m³ (tj. 96,6%) drewna bez zatwierdzonego planu¹⁰, w tym 29 956 m³ pozyskano przed zaopiniowaniem projektu planu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi¹¹, które nastąpiło w kwietniu 2022 r. Działanie takie stwarzało m.in. ryzyko potencjalnego konfliktu pomiędzy zadaniami gospodarki leśnej a ochroną gatunków i siedlisk.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo podejmowało działania w zakresie adaptacji lasów do zmian klimatycznych m.in. poprzez zwiększanie udziału gatunków liściastych, ochronę gatunków i siedlisk przyrodniczych, odbudowę zbiorników retencyjnych wraz z budowlami piętrzącymi, wzmocnienie ochrony przeciwpożarowej lasu poprzez zakup sprzętu i przebudowę dojazdów pożarowych. Powiększono również zasoby leśne poprzez zakup nieruchomości leśnych, zamiany gruntów leśnych oraz zalesienia. Nadleśnictwo co do zasady realizowało wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, określone rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej¹². Niemniej jednak wystąpiły przypadki (12,6%) braku przeprowadzenia wizji w terenie w 2024 r. lub przeprowadzenia jej z naruszeniem obowiązującego terminu (4,1%). Wątpliwości NIK budzi również rzetelność prowadzonej dokumentacji w zakresie dobrej praktyki. W 32% przypadków w zleceniach na wykonanie robót (podpisanych przez leśniczego i zleceniobiorcę) Leśniczy potwierdzali, że nie przeprowadzali wizji w terenie, sporządzali jednocześnie notatki, w których odnotowywali fakt przeprowadzenia takiej wizji. W każdym roku objętym kontrolą w Nadleśnictwie zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹³ opracowywano dokumentację dotyczącą sposobu postępowania Nadleśnictwa na wypadek powstania pożaru lasu, która każdorazowo była uzgadniana z właściwym terenowo komendantem

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: DGLP.

⁶ Dalej: Instrukcja ochrony przeciwpożarowej lasu.

⁷ Dalej: PUL2012-2021.

⁸ Etat miąższościowy użytków rębnych i przedrębnych.

⁹ Dalej: PUL2022-2031.

¹⁰ W oparciu o projekt planu urządzania lasu. Zgodnie z obowiązującym wówczas § 135 ust. 7 Instrukcji urządzania lasu część 1 – Instrukcja sporządzania projektu planu urządzania lasu dla nadleśnictwa, projekt PUL staje się planem urządzania lasu po jego zatwierdzeniu, przez Ministra właściwego do spraw środowiska. Instrukcja stanowiła załącznik do Zarządzenia 55 DGLP z dnia 21 listopada 2011 r., dalej: Instrukcja urządzania lasu.

¹¹ Dalej: RDOŚ.

¹² Dz. U. poz. 672, dalej: rozporządzenie w sprawie wymagań dobrej praktyki.

¹³ Dz. U. z 2024 r. poz. 275. Dalej: ustawa o ochronie przeciwpożarowej.

Państwowej Straży Pożarnej¹⁴. Niemniej w 2024 r. do dokumentacji, wbrew Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu, nie załączono żadnych materiałów kartograficznych, zaś wyznaczone punkty czerpania wody nie zapewniały, wbrew z art. 39 ust. 15 pkt 1 lit. b rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów¹⁵, zachowania odległości nie większej niż 5 km od dowolnego punktu położonego w lesie. Źródła wody były utrzymane we właściwym stanie oraz zachowano przejezdność dojazdów pożarowych, których sieć na terenach leśnych w powiązaniu z siecią dróg publicznych, zapewniała dostępność terenów Nadleśnictwa, określoną w § 8 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów¹⁶.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

1. Prowadzenie gospodarki leśnej

1.1. Na dzień 30 czerwca 2024 r. powierzchnia Nadleśnictwa¹⁷ wynosiła 15 546,95 ha, w tym powierzchnia leśna stanowiła 98,2%, tj. 15 272,14 ha. W skali całego Nadleśnictwa największy udział w drzewostanach pod względem powierzchniowym posiadała sosna, która zajmowała 71,2% powierzchni leśnej. Średni wiek drzewostanów wynosił 74 lata. Na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo¹⁸ znajdowało się siedem rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 637,8 ha, cztery obszary Natura 2000 o łącznej powierzchni 2 034,25 ha, jeden użytek ekologiczny o powierzchni 2,00 ha¹⁹ oraz 188 pomników przyrody. Ponadto na terenie Nadleśnictwa znajdował się Spalski Park Krajobrazowy o powierzchni 4 055,15 ha.

(akta kontroli str. 290, 302-327, 757-770, 1823)

1.2. W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie przeciętne zatrudnienie²⁰ wynosiło 45,67 etatu, przy czym najniższe było w 2022 r., tj. 43,75 etatu, a najwyższe w 2019 r. – 47,25 etatu. Pracownicy merytoryczni posiadali wykształcenie leśne wyższe lub średnie. W latach 2019-2024 nie uczestniczyli w szkoleniach dedykowanych adaptacji lasu do zmian klimatycznych, natomiast zagadnienia w tym zakresie poruszane były w trakcie szkoleń dotyczących m.in. stosowania środków ochrony roślin, planowania i zlecania prac pielęgnacyjnych lasu, hodowli lasu, szkółkarstwa i nasiennictwa. Na dzień 30 czerwca 2024 r. 38 pracowników (z 46 zatrudnionych, tj. 82,6%) zostało przeszkolonych z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu po zmianie przepisów, jaka nastąpiła w sierpniu 2022 r.²¹, pozostałych ośmiu pracowników nie zostało przeszkolonych z ww. zakresu (szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

Pracownicy Nadleśnictwa posiadali stosowne zakresy czynności.

(akta kontroli str. 10-288, 1812-1816)

1.3. Zdaniem Nadleśniczego, główne ograniczenia i utrudnienia przy realizacji zadań związanych z gospodarką polegającą na działalności w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu oraz utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych dotyczyły:

¹⁴ Dalej: PSP.

¹⁵ Dz.U. z 2023 r. poz. 822, ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków i innych obiektów.

¹⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1065.

¹⁷ Nadleśnictwo składało się dwóch obrębów leśnych: obręb nr I – Lubochnia, obręb nr II – Spała. Całość gruntów Nadleśnictwa Spała podzielona była na 10 leśnictw.

¹⁸ Stan powierzchniowy na dzień 31 grudnia 2023 r.

¹⁹ Powołany uchwałą XXIII/226/2001 Rady Gminy Inowódz z dnia 28 czerwca 2001 r.

²⁰ Według stanu na 31 grudnia każdego roku i 30 czerwca 2024 r.

²¹ Istotne zmiany przepisów nastąpiły w związku z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 lipca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. poz. 1620), które weszło w życie z dniem 17 sierpnia 2022 r.

– trudności w precyzyjnym planowaniu i wykonaniu zadań rocznych, składających się na realizację planu 10-letniego, wynikające z dynamicznych zjawisk atmosferycznych wymuszających niestandardowe i nieplanowane działania dotyczące cięć sanitarnych i przygodnych, pociągających za sobą ponoszenie dodatkowych kosztów, zmiany organizacyjne i w konsekwencji kolejne wymuszone działania w zakresie odnowień i pielęgnacji;

– wymuszonych przez społeczeństwo zmian legislacyjnych, zmierzających do znacznych zmian w zatwierdzonych już planach urządzania lasu, nakładających ograniczenia w pozyskaniu drewna i zmiany w planach cięć. Zdaniem Nadleśniczego działania takie mogą utrudnić i opóźnić proces przebudowy gatunkowej i wiekowej drzewostanów, gdyż „za jeden z głównych problemów w kontekście zmieniającego się klimatu należy uznać wiek drzewostanów w Nadleśnictwie Spała, który wynosi 74 lata i jest wyższy od optymalnego o 24 lata i o 13 lat wyższy od średniej dla wieku drzewostanów w Lasach Państwowych, który wynosi 61 lat. Drzewostany młode, o urozmaiconym składzie gatunkowym zdecydowanie lepiej adaptują się do zmieniającego się klimatu, lepiej i więcej asymilują, intensywniej przyrastają, stąd więcej pochłaniają CO₂ i w ten sposób poprawiają bilans tego gazu w atmosferze”;

– pojawiających się rozbieżności powierzchniowych dla Nadleśnictwa po przeprowadzonej modernizacji geodezyjnej w powiecie tomaszowskim i długotrwałych procedur rozpatrywania składanych reklamacji i zażaleń w tym zakresie;

– ocieplenia klimatu oraz znacznie większej depozycji azotu i podwyższenia stężenia CO₂ w atmosferze, powodujących zniekształcenia i zaburzenia w ekosystemach leśnych²² utrudniających m.in. patrolowanie i wykonywanie prac leśnych, w tym odnowień, pielęgnacji upraw; obserwowanych zmiany w rozkładzie opadów atmosferycznych – nagle, bardzo silne ulewy, następnie dłuższe okresy suszy powodujące trudności w produkcji szkółkarskiej²³; występujących przymrozków w pełni sezonu wegetacyjnego, odpowiadających za szkody na szkółce, w uprawach leśnych, ale również wpływających na brak urodzaju nasion wybranych gatunków²⁴; wysokiego ryzyka rozpadu dominujących w Nadleśnictwie drzewostanów sosnowych²⁵ o wysokiej średniej wieku i wysokiej bonitacji, rosnących na dobrych siedliskach – „pierwsze sygnały, objawy chorobowe już obserwujemy w postaci ekspansji jemioli rozpięzchłej, która w znacznym stopniu prowadzi do osłabienia drzewostanów sosnowych, zwłaszcza w okresach susz”; zwiększonych trudności z szkodnikami korzeni, którym sprzyja ocieplenie klimatu, powodujących konieczność wielokrotnych poprawek upraw leśnych.

Jak wskazał Nadleśniczy, „pośrednio zmiany klimatyczne sprzyjają również nadmiernemu rozwojowi populacji roślinożerców – brak zim, pokrywy śnieżnej, dłuższy okres wegetacyjny, obfitość pokarmu roślinnego na polach i w lesie powoduje zwiększone stany jeleniowatych, a ochrona upraw przed zgryzaniem, wydeptywaniem, spalowaniem, czemchaniem powoduje kolejne trudności w ochronie, pielęgnacji i wyprowadzeniu udanych odnowień co raz bardziej różnicowanych gatunkowo, a przez to atrakcyjniejszych dla zwierzyny upraw”.

(akta kontroli str. 1831-1854)

²² Objawiające się m.in.: [1] furtizetyzacją objawiającą się nadmiernym wzrostem jeżyn, opanowujących całkowicie warstwę runa leśnego powodując brak możliwości uzyskania odnowień naturalnych, a także znacznie utrudniając posadzenie, a następnie pielęgnację odnowień sztucznych; [2] nadmiernym, intensywnym wzrostem traw, głównie trzcinika leśnego i piaskowego, w terenach bardziej podmokłych również gatunków z rodzaju sit (zniekształcenie nazywane cespityzacją, które znacznie utrudnia odnowienie, a następnie pielęgnację upraw z siewu, sadzenia, samosiewu); [3] Nadmiernym wzrostem roślinności konkurencyjnej powodujący często zadarnienie lub zdziczenie pokrywy gleby w znacznym stopniu utrudnia powiększenie zasobów i upraw leśnych.

²³ Podtopienia, wymycia zasiewów, nadmierna insolacja, duża aktywność grzybów patogenicznych, obniżona udatność siewów.

²⁴ Głównie kwitnących w tym okresie dębów szypułkowych i bezszypułkowych.

²⁵ Ryzyko to wzrasta wraz z wiekiem, bonitacją, stresem wodnym (wielkością klimatycznego bilansu wodnego w roku poprzednim), również wzmacnia, gdy sosna rośnie na bogatszych siedliskach.

1.4. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) Nadleśnictwo poniosło roczne koszty ogółem w kwocie odpowiednio: 11,9 mln zł, 12,8 mln zł, 15,4 mln zł, 26,5 mln zł, 31,5 mln zł i 13,9 mln zł, w tym:

- roczne koszty ochrony lasu przed czynnikami szkodliwymi wynosiły odpowiednio: 0,7 mln zł, 0,6 mln zł, 0,7 mln zł, 0,9 mln zł, 1,4 mln zł i 0,7 mln zł, co stanowiło od 3,4% (w 2022 r.) do 5,9% (w 2019 r.) kosztów ogółem;
- roczne koszty ochrony przeciwpożarowej wynosiły 0,2 mln zł w latach 2019-2023 i 0,15 mln zł w 2024 r., co stanowiło od 0,8 % (w 2022 r.) do 1,7% (w 2019 r.) kosztów ogółem;
- roczne koszty adaptacji leśnej do zmian klimatycznych wynosiły odpowiednio: 2,9 mln zł, 2,5 mln zł, 2,8 mln zł, 3,6 mln zł, 5,8 mln zł, 3,4 mln zł, co stanowiło od 13,6% (w 2022 r.) do 24,5% (w 2024 r.) kosztów ogółem;
- roczne koszty ochrony przyrody wynosiły w latach 2022-2024²⁶ odpowiednio 0,01 mln zł, 0,04 mln zł, 0,01 mln zł, co stanowiło od 0,04% (w 2022 r.) do 0,1% (w 2023 r.) kosztów ogółem;
- roczne koszty związane z wynagrodzeniami wynosiły odpowiednio: 4,44 mln zł, 4,13 mln zł, 4,69 mln zł, 5,41 mln zł, 5,59 mln zł, 2,43 mln zł, co stanowiło od 17,8% (w 2023 r.) do 37,3% (w 2019 r.) kosztów ogółem.

(akta kontroli str. 1823)

2.1. W latach 2019-2024 w Nadleśnictwie podejmowano działania zmierzające do adaptacji gospodarki leśnej do zmian klimatycznych w zakresie m.in.:

- zwiększania lesistości (zalesiono lub uznano za zalesione w ramach sukcesji naturalnej 5,72 ha gruntów);
- wprowadzania zasad leśnictwa ekosystemowego, w tym poprzez monitorowanie, uznawanie i ewidencjonowanie odnowień naturalnych (uznano odnowienia naturalne na łącznej powierzchni 87,59 ha), zakładanie upraw dla siedlisk leśnych i siedlisk przyrodniczych Natura 2000 o składach gatunkowych zgodnych z przyjętymi dla nich typami drzewostanów i składami gatunkowymi upraw;
- zróżnicowania drzewostanu pod względem: gęstości, składu gatunkowego (zwiększenie udziału gatunków liściastych), struktury wysokości, wieku, płatowości/mozaikowości m.in. poprzez: [1] zwiększanie udziału gatunków liściastych w tym biocenotycznych w uprawach - posadzono łącznie 3 162,72 tys. szt. sadzonek drzew iglastych (z czego 92,3% stanowiła sosna zwyczajna) i 2 386,00 tys. szt. drzew liściastych (z czego łącznie 83,4% stanowiły dąb szypułkowy i bezzypułkowy oraz buk zwyczajny); [2] tworzenie i wykorzystywanie wyselekcjonowanej bazy nasiennej, zabiegi pielęgnacyjne, pozostawianie kęp starodrzewia; [3] przebudowę drzewostanów - w ramach zmian dotychczasowego składu gatunkowego wykonano odnowienia łącznie na powierzchni 117,13 ha, w tym na powierzchniach otwartych 28,06 ha i pod osłoną drzew 89,07 ha; [4] realizację zadania pt. program restytucji cisa - wprowadzono do uprawy sadzonki cisa pospolitego w łącznej ilości 1,4 tys. szt. na powierzchni 0,93 ha; [5] odnowienia luk i wprowadzanie podsadzeń produkcyjnych – prace wykonano na łącznej powierzchni 6,25 ha; stosowanie i wykonywanie rębni złożonych - na powierzchni manipulacyjnej łącznie 820,31 ha;
- odbudowy dwóch zbiorników retencyjnych;
- monitorowania i rejestrowania szkód w ekosystemach leśnych spowodowanych przez czynniki antropogeniczne i abiotyczne, które mogą prowadzić do osłabienia lub zamierania drzew i drzewostanów oraz uszkodzeń spowodowanych przez czynniki biotyczne (owady, ssaki i ptaki) i wykonane zabiegi ochronne;
- wzmocnienia ochrony przeciwpożarowej lasu, tj.: zakupiono kamerę ppoż., przyczepę ppoż. wodno-pianową, przebudowano pięć dojazdów pożarowych.

(akta kontroli str. 354-407, 452-459, 1297-1318, 1831-1854, 2244)

²⁶ W latach 2019-2021 Nadleśnictwo nie ponosiło kosztów ochrony przyrody.

2.2. Według danych z posterunku meteorologicznego Nadleśnictwa²⁷ średnia roczna temperatura powietrza w latach 2019-2023 wynosiła 9,2°C, zaś średnia roczna suma opadów – 710 mm²⁸. Zgodnie z danymi zawartymi w planach urządzania lasu Nadleśnictwa²⁹, od 1925 r. średnia roczna temperatura powietrza sukcesywnie rosła i wynosiła: 7,2°C za lata 1925-1980, 8,2°C za lata 2001-2010 i 9,2°C za lata 2012-2021. Natomiast średnie roczne sumy opadów ulegały wahaniom i wynosiły: 566,0 mm za lata 1925-1980, 672,6 mm za lata 2001-2010 i 563,0 mm za lata 2012-2021.

(akta kontroli str. 289, 292-327)

2.3. W latach 2019-2024 na terenie Nadleśnictwa wystąpiły szkody w drzewostanach wynikające z czynników antropogenicznych, abiotycznych na łącznej powierzchni 2 237,13 ha³⁰ i spowodowane były głównie przez wiatry (1 838,86 ha)³¹, zakłócenia stosunków wodnych (244,95 ha)³², niskie i wysokie temperatury (89,85 ha)³³. Pozostałe sytuacje dotyczyły szkód spowodowanych przez śnieg i grad w 2020 r., 2022 r. i w 2023 r. na łącznej powierzchni 58,41 ha oraz przez pożary – na łącznej powierzchni 5,06 ha. Na terenie Nadleśnictwa wystąpiło łącznie 28 pożarów³⁴ o przeciętnej powierzchni od 0,01 ha do 0,35 ha, w tym 10 pożarów w 2019 r., jeden w 2020 r., trzy w 2021 r., siedem w 2022 r. jeden w 2023 r. i sześć w 2024 r.³⁵

Szkody w drzewostanach dotyczyły chorób drzew leśnych i obejmowały rocznie od 1 881,31 ha do 2 928,81 ha³⁶, przy czym w 86,4% wynikały z występowania jemioli³⁷. Natomiast uszkodzenia spowodowane przez owady dotyczyły rocznie powierzchni od 87,76 ha do 1 164,66 ha³⁸ i głównie (75,1%) były spowodowane występowaniem owadów chrabąszczowatych³⁹.

(akta kontroli str. 372-407, 1823, 2242)

Nadleśnictwo nie posiadało danych dotyczących strat finansowych spowodowanych ww. sytuacjami związanymi ze szkodami dla gospodarki leśnej, poza oszacowanymi kosztami jednego pożaru w 2022 r. (pożar stosu), które wynosiły 2,5 tys. zł.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, skutki wskazanych zdarzeń są długoterminowe, przy czym natychmiastowa reakcja pracowników Służby Leśnej na występujące zjawiska – w większości przypadków niweluje ich szkodliwe działanie.

(akta kontroli str. 1831-1854)

3.1. W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie obowiązywały dwa plany urządzania lasów, tj.: PUL2012-2021 zatwierdzony decyzją Ministra Środowiska dnia 13 lipca 2012 r.⁴⁰ oraz PUL2022-2031 zatwierdzony przez Ministra Klimatu i Środowiska w 12 miesiącu jego obowiązywania, tj. w dniu 19 grudnia 2022 r.

²⁷ Zlokalizowanego w obrębie Spała, leśnictwo Borki.

²⁸ Pomiary nie były wykonywane każdego dnia. Jak wyjaśnił Nadleśniczy odczyty pozyskiwane ze stacji służyły jedynie do określenia stopnia zagrożenia pożarowego na dany dzień.

²⁹ Obliczona na podstawie średniomiesięcznych temperatur w podanych okresach dla obszaru Nadleśnictwa. W elaboracji PUL2012-2021 dane klimatyczne dotyczące lat 1925-1980 i 2001-2010 podano w oparciu o materiały obserwacyjne stacji meteorologicznej w Rogowie, zaś w elaboracji PUL2022-2031 jako źródło danych za lata 2012-2021 wskazano serwis Klimat IMGW-PIB: <https://klimat.imgw.pl/pl/climate-maps/#Precipitation/Monthly/1991-2020/12/Winter>.

³⁰ W tym na łącznej powierzchni 2,19 ha szkody wystąpiły w Gospodarstwie szkółkarskim Nadleśnictwa.

³¹ Największe szkody wystąpiły w 2021 r., 2022 r. i 2024 r. i dotyczyły odpowiednio: 1 430,98 ha, 208,18 ha i 105,38 ha.

³² Największe szkody dotyczyły lat 2019-2021 i obejmowały odpowiednio powierzchnię: 142,68 ha, 91,65 ha i 8,74 ha.

³³ W tym w 2020 r. i 2024 r. na powierzchni 55,3 ha i 21,74 ha.

³⁴ Średnia roczna powierzchnia pożarów wynosiła odpowiednio: 0,12 ha, 0,01 ha, 0,35 ha, 0,28 ha, 0,01 ha, 0,01 ha.

³⁵ W 2024 r. do 30 czerwca wystąpiło sześć pożarów, w lipcu do 25 – dwa pożary.

³⁶ Dotyczy lat 2019-2023. W 2024 r. do 31 lipca szkody spowodowane chorobami drzew objęły powierzchnię 126,02 ha i dotyczyły w całości występowania jemioli.

³⁷ W 2019 r. choroby drzew wystąpiły na powierzchni 1 981,65 ha (w tym jemiola na powierzchni 1 624,4 ha), w 2020 r. na powierzchni 1 882,69 ha (w tym jemiola na 1 555,31 ha), w 2021 r. na powierzchni 2 931,82 ha (w tym jemiola na 2 632,34 ha), w 2022 r. na powierzchni 2 221,35 ha (w tym jemiola na 1 931,5 ha), w 2023 r. na powierzchni 2 338,61 ha (w tym jemiola na 2 048,7 ha), w 2024 r. do 31 lipca na powierzchni 126,02 ha (jemiola).

³⁸ Dotyczy lat 2019-2023. W 2024 r. do 31 lipca szkody wystąpiły na powierzchni 15 ha.

³⁹ W tym imago (owadów dorosłych) w 2019 i 2020 na łącznej powierzchni 1 121,54 ha oraz pędraków w latach 2019-2024 na łącznej powierzchni 471,56 ha.

⁴⁰ Decyzja nr DLP-lpn-611 17/27457/12/TF z dnia 13 lipca 2012 r.

Nadleśnictwo od maja 2019 r. na zlecenie Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi⁴¹ uczestniczyło w pracach przygotowawczych do sporządzenia PUL2022-2031, dotyczących m.in. [1] przygotowania wstępnych analiz pod kątem wieków rębności oraz stosowanych cięć; [2] zebrania oraz zestawienia danych o obszarach chronionych w nadleśnictwie i funkcjach lasu, z uwzględnieniem obszarów Natura 2000 wyznaczonych na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie, a także sporządzenia wstępnej wersji mapy obszarów chronionych i funkcji lasu; [3] zebrania informacji o podstawowych założeniach polityki zagospodarowania przestrzennego regionu dotyczących gospodarki leśnej i ochrony przyrody z uwzględnieniem regionalnych strategii rozwoju oraz regionalnych programów ochrony środowiska; [4] sprawdzenia kompletności i poprawności danych z zakresu ewidencji gruntów; [5] przeprowadzenia wymaganych analiz pod kątem planowania urzędzeniowego i przeprowadzania szczegółowych uzgodnień z wykonawcą taksacji; [6] podania do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej Nadleśnictwa⁴² oraz prasie lokalnej informacji o terminie i miejscu wyłożenia do wglądu „Założeń do planu urządzenia lasu” oraz o sposobie, miejscu i terminie składania uwag oraz wniosków do „Założeń...”, jak też o właściwości Dyrektora RDLP w Łodzi do rozpatrywania tych uwag i wniosków.

Zgodnie z Instrukcją zarządzania lasu, Nadleśniczy przygotował referaty na potrzeby Komisji Założeń Planu i Narady Techniczno-Gospodarczej (zwołanej w dniu 24 lutego 2022 r.), które stanowiły integralną część Ogólnego Opisu Lasu (elaboratu PUL2022-2031) oraz uczestniczył w odbiorach częściowych prac urzędzeniowych.

(akta kontroli str. 1831-1854, 1878-2078, 2232-2241)

W okresie objętym kontrolą nie dokonywano zmian planów urządzenia lasu.

(akta kontroli str. 2079-2094)

3.2. Analizę zgodności realizacji przez Nadleśnictwo zadań gospodarczych z obowiązującym planem urządzenia lasu przeprowadzono na próbie celowej dotyczącej wykonanych zalesień, odnowień i pielęgnacji lasu w 2023 r. I tak:

- w 2023 r. nie dokonywano zalesień gruntów, zadania w tym zakresie nie zostały przewidziane w PUL2022-2031;
- plan odnowień został zrealizowanych w 7,6% wielkości zaplanowanych łącznie na lata 2022-2031, tj. na łącznej powierzchni 150,04 ha⁴³, przy czym średnioroczny plan w PUL2022-2031 został określony na poziomie 198,23 ha. Odnowienia na powierzchniach otwartych zrealizowano na 102,32 ha (tj. w 9,3%), zaś pod osłoną łącznie na 47,72 ha (tj. w 5,4%, w tym odnowienia przy rębniach złożonych na 46,13 ha, dolesienia luk na 1,59 ha, nie wykonywano natomiast podsadzeń);
- plan pielęgnacji lasu został zrealizowany w 24,7% wielkości przewidzianych łącznie na lata 2022-2031, tj. na łącznej powierzchni 407,46 ha, przy czym pielęgnację gleby wykonano na 136,01 ha, czyszczenia wczesne na 72,94 ha, zaś pielęgnowanie młodników na 198,51 ha, co stanowiło odpowiednio 67,1%, 21,1% i 18,0% powierzchni zaprojektowanej w PUL2022-2031.

(akta kontroli str. 366-368, 415-449)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, Nadleśnictwo stara się w najszerszym stopniu wykorzystać możliwość naturalnego odnowienia lasu, co wymaga cierpliwości i dłuższego oczekiwania na pojawienie się młodego pokolenia lasu, jego stabilizację, a następnie uznanie zgodnie ze sztuką, normami i uregulowaniami w tym zakresie. Etat powierzchniowy odnowień jest orientacyjny i należy go rozliczać w perspektywie całego dziesięciolecia, mając na uwadze wielkości wynikające z użytkowania

⁴¹ Dalej: Dyrektor RDLP w Łodzi.

⁴² Dalej: BIP.

⁴³ Przy czym średnioroczny plan w PUL2022-2031 został określony na poziomie 198,23 ha.

rębny – planowanego, jak i wymuszonego siłami natury. Wprowadzenie podsadzenia drzewostanu wymaga uprzedniego wykonania zabiegu trzebieżowego (należy go zaplanować rok wcześniej), wykonania melioracji agrotechnicznych i przygotowania gleby – taki cykl zdarzeń gospodarczych narzuca konieczność co najmniej dwuletniego cyklu planowania i wykonania. Stąd też podsadzenia produkcyjne realizuje się w późniejszych latach obowiązywania PUL.

Nadleśniczy, powołując się na wytyczne określone pismem DGLP⁴⁴ wskazał, że: [1] zatwierdzone w PUL zadania gospodarki leśnej odnoszą się dla obszaru całego Nadleśnictwa i okresu 10-letniego, nie zaś do konkretnej lokalizacji i czynności, wobec powyższego wskazówki gospodarcze projektowane w planie urządzania lasu mają charakter informacyjny i kierunkowy; [2] plany te, z jednej strony stanowią udokumentowaną wielkość zadań określonych w decyzji właściwego ministra w sprawie zatwierdzenia planu urządzenia lasu, z drugiej strony służą Nadleśniczemu do budowy planów rocznych oraz monitorowania realizacji zadań 10-letnich; [3] Nadleśniczy zachowuje ustawowe uprawnienia do elastycznego reagowania na stan lasu, w szczególności w sytuacjach klęsk lub szkód odpowiednio modyfikuje działania gospodarki leśnej ujęte w planie urządzenia lasu.

(akta kontroli str. 2147-2172, 2225-2227)

4.1. W okresie obowiązywania PUL2012-2021 etat miąższościowy użytków rębnych wykonano w Nadleśnictwie w 99,1%, pozyskując 354 841 m³ z planowanych 358 178 m³⁴⁵, w tym udział użytków przygodnych stanowił 5,1% i wyniósł 18 070 m³. Natomiast etat miąższościowy użytków przedrębnych wykonano w 100,8%, pozyskując 264 315 m³ przy planowanych 262 136 m³, w tym użytki przygodne stanowiły 13,5% i wynosiły 35 730 m³.

(akta kontroli str. 292-301, 328, 2242)

Łączny rozmiar użytkowania rębny w Nadleśnictwie na lata 2022-2031 zaplanowano w wysokości 669 856 m³ netto, i był on wyższy od etatu z poprzedniej rewizji o 87,0%. Jak wskazano w dokumencie PUL2022-2031 „zaprojektowany rozmiar cięć rębnych wynika z aktualnych potrzeb hodowlanych drzewostanów oraz z faktu potrzeby obniżenia przeciętnego wieku drzewostanów nadleśnictwa wynoszącego 74 lata (znaczące odstępstwo od pożądanego stanu), który docelowo powinien być zbliżony (w granicach +/- 5 lat) do połowy orientacyjnego średniego wieku rębności wynoszącego aktualnie 50 lat”. W latach 2022-2023 Nadleśnictwo wykonało plan cięć rębnych w wymiarze miąższościowym w 18,2%⁴⁶ i pozyskało 121 792 m³ drewna, w tym w ramach użytkowania przygodnego pozyskało 6 716 m³ (tj. 5,5%).

Planowany łączny rozmiar użytkowania przedrębny dla Nadleśnictwa w wymiarze miąższościowym był wyższy o 10,2% od etatu z poprzedniej rewizji i wynosił 288 759 m³. Jak wskazano w elaboracie PUL2022-2031: „Ustalona intensywność cięć nie osłabi biologicznej odporności drzewostanów, a jedynie poprawi ich stabilność oraz umożliwi w pełnym zakresie realizację zadań pielęgnacyjnych i hodowlanych, m.in. inicjowanie i odślanianie pojawiających się odnowień naturalnych, a o faktycznym rozmiarze jego wykonania zadecydują aktualne potrzeby i stan sanitarny lasu w chwili wykonywania zabiegu”. W latach 2022-2023 Nadleśnictwo wykonało plan cięć w ramach użytkowania przedrębny w 21,3%, pozyskując 61 444 m³ drewna, w tym w ramach cięć przygodnych pozyskano 7 620 m³ (tj. 12,4%).

(akta kontroli str. 302-329, 2242)

4.2. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) pozyskano łącznie 427 502 m³ drewna⁴⁷, w tym w ramach użytkowania rębny 266 908 m³, a w ramach użytkowania

⁴⁴ Pismo nr ZU/ZH-7019-68/12 z dnia 24 października 2012 r.

⁴⁵ Etat powierzchniowy wykonano w 96,8%, tj. na powierzchni 2 095,91 ha z planowanych 2 165,84 ha.

⁴⁶ w 19,4% w wymiarze powierzchniowym (tj. 623,43ha)

⁴⁷ Pozyskane drewno opałowe wynosiło łącznie 46.335 m³.

przedrębego 148 271 m³⁴⁸. Średnie roczne pozyskanie drewna w latach 2022-2023 wynosiło 94 402 m³ i było wyższe o 46,6% w porównaniu do średniego pozyskania w latach 2019-2021 wynoszącego 64 375 m³, co wynikało z zaplanowanego wyższego etatu cięć w PUL2022-2031. Łącznie w latach 2019-2024⁴⁹ pozyskano 30 702 m³ drewna poza planem urządzania lasu w ramach użytkowania przygodnego rębego i przedrębego, przy czym najwięcej, tj. 60,9% pozyskano w 2021 r. i 2022 r., tj. odpowiednio 7 550 m³ i 11 159 m³.

(akta kontroli str. 328-329, 408, 1823, 2228)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, o konieczności usunięcia drzew w ramach cięć przygodnych decyduje pracownik Służby Leśnej (leśniczy lub podleśniczy), a szacowanie ilości drewna do pozyskania w roku kolejnym następuje na podstawie oceny stanu sanitarnego lasu, dokonanej przez leśniczego. Pozyskane w latach 2019-2024 w ramach prowadzonego użytkowania przygodnego drewno pochodziło z drzewostanów opanowanych przez szkodniki owadzie i z drzewostanów pokłeskowych. Szkody z tytułu silnych wiatrów wpłynęły na znaczne pozyskanie drewna w ramach cięć przygodnych w latach 2021-2022.

(akta kontroli str. 2079-2094, 2147-2172)

4.3. W 2022 r. Nadleśnictwo pozyskało 87 500 m³ drewna (tj. 96,6%) przed zatwierdzeniem PUL2022-2031, tj. przed 19 grudnia 2022 r., w tym 29 956 m³ pozyskało przed zaopiniowaniem projektu PUL2022-2031 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko przez RDOŚ⁵⁰.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, decyzje w sprawach doboru obszarów leśnych, wielkości cięć i ich struktury gatunkowej w okresie, w którym Nadleśnictwo nie posiadało zatwierdzonego planu urządzania lasu, podejmowane były na podstawie uzgodnień (opisów i wskazówek gospodarczych do VI rewizji planu urządzania lasu) z przedstawicielami wykonawcy projektu planu urządzania lasu. Przedstawiciele Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi⁵¹, Nadleśnictwa i wykonawcy projektu planu uczestniczyli w spotkaniach dotyczących uzgodnień wyliczonych etatów użytkowania. Wielkość cięć wyliczona została z uwzględnieniem dotychczasowej przeciętnej ilości pozyskiwanego drewna w użytkowaniu przedrębnym w okresie ostatnich 10 lat, spodziewanego przyrostu oraz zestawienia zbiorczego powierzchni drzewostanów zaprojektowanych do użytkowania przedrębego we wskazaniach gospodarczych opisu taksacyjnego.

Zdaniem Nadleśniczego, prowadzenie gospodarki leśnej bez zatwierdzonego planu urządzania lasu w zaistniałym przypadku nie stoi w sprzeczności z obowiązującymi przepisami prawa. Proces tworzenia projektu planu urządzania lasu, stosownie do procedury ujętej w instrukcji urządzania lasu z 2011 r. nie został zaprojektowany tak, aby plan mógł zostać zatwierdzony od pierwszego dnia obowiązywania okresu planistycznego. Zgodnie z powyższą procedurą zakończenie prac nad projektem w zakresie konsultacji społecznych przewidziane było nawet w drugim kwartale pierwszego roku obowiązywania planu urządzania lasu i dopiero po tym etapie możliwe było skierowanie projektu planu do zatwierdzenia przez ministra właściwego ds. środowiska.

(akta kontroli str. 18031-1877, 2079-2094, 2132-2142, 2233-2241)

NIK dostrzega uwarunkowania prawno-organizacyjne skutkujące ograniczonym wpływem Nadleśnictwa na termin zatwierdzenia PUL, jednakże dostrzega również ryzyka znaczącego negatywnego wpływu na środowisko, a także na cele ochrony obszarów Natura 2000 związane z pozyskiwaniem przez Lasy Państwowe drewna w oparciu o niezatwierdzony Plan Urządzania Lasu. Ponadto podejmowanie działań

⁴⁸ Pozostałe 12.323 m³ dotyczyło pozyskanej drobnicy.

⁴⁹ Do dnia 30 czerwca 2024 r.

⁵⁰ RDOŚ zaopiniował z uwagami projekt PUL2022-2031 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko pismem z dnia 15 kwietnia 2022 r.

⁵¹ Dalej: RDLP w Łodzi.

jeszcze przed zaopiniowaniem przez RDOŚ prognozy oddziaływania na środowisko powoduje, że nie można mieć pewności, czy prawidłowo zostały ograniczone ryzyka konfliktu pomiędzy zadaniami gospodarki leśnej, a ochroną gatunków i siedlisk.

Zdaniem NIK prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o projekt planu urządzenia lasu nie spełnia w pełni zasady określonej w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach⁵², stanowiącej, że trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu, a także obowiązku wynikającego z art. 35 ust 1 ustawy o lasach, tj., że nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu.

4.4. Nadleśnictwo nie prowadziło porównania danych w zakresie wyników Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu (WISL) oraz sprawozdań LIPR-8.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, ze względu na różnice metodologiczne w zakresie pozyskiwania i prezentowania danych obydwu źródeł prowadzenie analiz porównawczych było niezasadne. Celem inwentaryzacji wielkoobszarowej jest ocena stanu lasu i kierunku jego zmian w skali kraju na podstawie odpowiednio dobranych wskaźników. Dla tej inwentaryzacji przyjęto założenia metodyczne, które umożliwiają analizę wyników m.in. według: form własności, głównych jednostek podziału administracyjnego i przyrodniczego, struktury gatunkowej, wiekowej oraz budowy pionowej zasobów leśnych, form ochronności i funkcji lasu. Podczas prac w zakresie WISL ewidencjonuje się miąższość drzew żywych z poprzedniego okresu pomiarowego, które zostały usunięte z powierzchni w kolejnym cyklu pomiarowym, bez jednoznacznego wskazania co stało się z drzewem usuniętym. Dodatkowo prace w zakresie WISL są danymi pozyskiwanymi w ramach próbkowania statystycznego czyli są zebrane na stałych powierzchniach próbnych, a nie obejmują całości pozyskania drewna z konkretnych pododdziałów leśnych, jak to się dzieje w wypadku danych pozyskiwanych do sporządzenia szczegółowego sprawozdania LPiR-8.

(akta kontroli str. 2147-2172)

5.1. Zgodnie z danymi pochodzącymi z ostatnich rewizji planów urządzenia lasów (rewizja V i VI), tj. wykonanych na dzień 1 stycznia 2012 r. i 1 stycznia 2022 r. oraz danymi na dzień 30 czerwca 2024 r. w Nadleśnictwie:

- na dzień 30 czerwca 2024 r. powierzchnia Nadleśnictwa była o 24,98 ha większa w porównaniu do powierzchni z dnia 1 stycznia 2012 r. i o 29,60 ha większa od powierzchni z ostatniej rewizji (tj. z 1 stycznia 2022 r.), przy czym powierzchnia rezerwatów i lasów ochronnych uległa w porównaniu do 2012 r. zmniejszeniu odpowiednio o 0,46 ha i 16,03 ha i wynosiła 600,05 ha i 9 653,20 ha⁵³, zwiększeniu zaś o 534,33 ha⁵⁴ uległa powierzchnia lasów gospodarczych i wynosiła 5 018,89 ha;
- powierzchnia gruntów zalesionych zmniejszyła się z 14 651,99 ha na dzień 1 stycznia 2012 r. do 14 619 ha na dzień 1 stycznia 2022 r., zaś na dzień 30 czerwca 2024 r. powierzchnia nieznacznie wzrosła do 14 620,07 ha, zwiększeniu uległa natomiast powierzchnia gruntów niezalesionych z 102,31 ha w 2012 r. do 219,09 ha w 2024 r., w tym gruntów do odnowienia z 55,99 ha do 170,83 ha;
- w latach 2012-2024 r. największy udział wśród gatunków panujących w Nadleśnictwie miała sosna, który sukcesywnie malał tj.: z 87,8% w 2012 r., do 76,8% w 2022 r. i do 74,4% w 2024 r. Kolejnym gatunkiem o największym udziale był dąb, którego udział rósł, tj. wynosił odpowiednio: 4,2%, 8,7% i 9,1%;
- przeciętny wiek drzewostanów wzrósł z 70 lat w 2012 r. do 74 w 2022 r. i 2024 r.

⁵² Dz. U. z 2024 r. poz. 530.

⁵³ Na dzień 1 stycznia 2012 r. powierzchnia rezerwatów i lasów ochronnych wynosiła odpowiednio 600,51 ha i 9 669,23 ha, na dzień 1 stycznia 2022 r. – 600,36 ha i 9 653,4 ha, zaś na dzień 30 czerwca 2024 r. 600,05 ha i 5 018,89 ha.

⁵⁴ Na dzień 1 stycznia 2012 powierzchnia lasów gospodarczych wynosiła 4 484,56 ha, na dzień 1 stycznia 2022 r. – 4 999,09 ha, a na dzień 30 czerwca 2024 r. – 2018,89 ha.

5.2. W latach 2019-2024 w Nadleśnictwie, w związku z występowaniem uszkodzeń drzewostanów spowodowanych przez owady wykonywano zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o lasach zabiegi zwalczające mechaniczne i chemiczne na łącznej powierzchni 93,89 ha, w tym m.in.:

- w 2019 r. wykonano zabieg ograniczenia liczebności owadów doskonałych chrabąszczy majowego i kasztanowca przy zastosowaniu środka ochrony roślin na powierzchni łącznej 75,00 ha;
- w 2020 r. przeprowadzono zabieg mechanicznego zwalczania ryjkowców na powierzchni 4,34 ha. Zabieg ochronny polegał na usunięciu, wywiezieniu i spalaniu drzewek uszkodzonych żerem smolika znaczonego;
- w 2021 r. roku przeprowadzono zabieg mechanicznego zwalczania ryjkowców na powierzchni 1,02 ha. Zabieg ochronny polegał na zwiększeniu liczby dołków chwytnych, codziennym wybieraniu i niszczeniu szeliniaków i wymianie krążków sosnowych na świeże;
- w 2024 r. w ramach zabiegu ograniczania liczebności szkodliwych owadów przy użyciu środka ochrony roślin wykonano zabieg zwalczania pędraków chrabąszczowatych na łącznej powierzchni 12,91 ha na nowo zakładanych uprawach.

Zabiegi zwalczające chemiczne wykonywane były również w związku z występowaniem chorób drzew na terenie Gospodarstwa szkółkarskiego, na łącznej powierzchni 12,54 ha.

W latach 2019-2024⁵⁵ w Nadleśnictwie największe szkody w drzewostanach spowodowane przez owady i choroby drzew związane były z występowaniem owadów chrabąszczowatych⁵⁶ oraz jemioli⁵⁷.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, zabiegi zwalczające i ograniczające występowanie szkodników z zastosowaniem środka ochrony roślin wykonuje się w ostateczności, tj. tylko w sytuacji zagrożenia trwałości lasu. Współczesna ochrona lasu opiera się na integracji różnych metod, w których bardzo ważnym elementem są działania profilaktyczne prowadzone w celu wzmocnienia odporności drzewostanów na działania czynników szkodliwych oraz działania ochronne wykorzystujące metody niechemiczne, w tym w zakresie zwalczania chrabąszczowatych: preferowanie odnowień naturalnych jako opartych na szerokiej bazie genetycznej, odstępowanie od przyjętych składów gatunkowych odnowień; zagęszczenie więźby sadzenia na uprawach; w trakcie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych - pozostawianie w odnowieniach gatunków drzew leśnych pojawiających się spontanicznie. Zapobieganie rozsiewaniu jemioli jest niemożliwe⁵⁸. I sama eliminacja półpasożyta jest bardzo ciężka i w większości ogranicza się do unicestwienia gospodarza czyli sosny. Zgodnie z zapisami w planie urządzenia lasu (elaborat) dla Nadleśnictwa Spała na lata 2022-2031 w drzewostanach narażonych i opanowanych przez jemiolę zalecono m.in. działania polegające na bieżącej obserwacji drzewostanów pod kątem porażenia przez jemiolę; usuwanie w ramach cięć sanitarnych drzew opanowanych przez jemiolę w stopniu silnym (tj. zagrażającym życiu drzew) lub odpowiednio wykonanie zrębów sanitarnych.

(akta kontroli str. 372-407, 2147-2172, 2175-2186, 2242)

⁵⁵ Na dzień 31 lipca 2024 r.

⁵⁶ W tym imago (owadów dorosłych) w 2019 i 2020 na łącznej powierzchni 1 121,54 ha oraz pędraków w latach 2019-2024 na łącznej powierzchni 471,56 ha.

⁵⁷ W 2019 r. choroby drzew wystąpiły na powierzchni 1 978,9 ha (w tym jemiola na powierzchni 1 924,4 ha), w 2020 r. na powierzchni 1 881,31 ha (w tym jemiola na 1 555,31 ha), w 2021 r. na powierzchni 2 928,8 ha (w tym jemiola na 2 632,34 ha), w 2022 r. na powierzchni 2 218,96 ha (w tym jemiola na 1 931,5 ha), w 2023 r. na powierzchni 2 335,6 ha (w tym jemiola na 2 048,7 ha), w 2024 r. do 31 lipca na powierzchni 126,0 ha (jemiola).

⁵⁸ Roślina ta rozprzestrzenia się przy udziale ptaków, które odżywiają się jej owocami. Ptaki wydalają niestrawione, otoczone lepkim miękiszem nasiona, które przyklejają się do gałęzi drzew.

Nadleśnictwo nie posiadało danych o stratach finansowych spowodowanych przez owady i choroby drzew.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, straty finansowe są niemożliwe do wyceny, gdyż zdarzenia te mogą powodować skutki (zamieranie drzewostanów) na przestrzeni wielu lat.

(akta kontroli str. 1831-1854)

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) w Nadleśnictwie pozyskano łącznie 21 668 m³ posuszu. Silny wzrost wydzielania się posuszu odnotowano w roku 2019 i 2020 (tj. 5 569 m³ i 4 437 m³).

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, były to wyjątkowo suche lata, z utrzymującymi się okresowo upałami. W takich okresach schną drzewa zwłaszcza opalone przez jemiolę rozpierzchną, której negatywne skutki występowania objawiają się nadmiernym wysychaniem drzew zwłaszcza podczas ekstremalnych okresów posuchy.

(akta kontroli str. 409-414, 2147-2172)

5.3. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo w ramach realizacji PUL2012-2021 zalesiło grunty porolne na powierzchni łącznej 5,72 ha, w tym na powierzchni 2,37 ha uznano sukcesję naturalną⁵⁹. Do końca 2021 r. określony w PUL2012-2021 plan zalesień został zrealizowany w 89,9%. (tj. na 12,9 ha z planowanych 14,35 ha).

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, część z gruntów planowanych do zalesienia stanowiła w rzeczywistości grunty leśne zalesione i zakrzewione porośnięte kilkunastoletnim drzewostanem. Te powierzchnie nie zostały wykazane w systemie informatycznym lasów państwowych jako zalesione. Natomiast zostały objęte gleboznawczą klasyfikacją gruntów i przeklasyfikowane decyzją Starosty Powiatu Tomaszowskiego⁶⁰, na podstawie której użytek rolny zmieniono na Ls/Lz.

(akta kontroli str. 328-329, 450-451)

W latach 2019-2024 podwyższenie produktywności i bioróżnorodności w Nadleśnictwie odbywało się również m.in. poprzez: przebudowę jednolitych drzewostanów sosnowych - zmianę i zróżnicowanie składów gatunkowych i docelowo tworzenie drzewostanów wielopiętrowych o zróżnicowanej strukturze przestrzennej oraz wiekowej; podsadzenia produkcyjne; restytucję cisa zwiększającą bioróżnorodność (wprowadzono do uprawy sadzonki cisa pospolitego w łącznej ilości 1,4 tys. szt. na powierzchni 0,93 ha); wprowadzanie gatunków biocenotycznych w formie remiz; prowadzenie działań celem odnowień naturalnych rodzimych gatunków drzew; rozwieszanie budek lęgowych i ich bieżącą konserwację, sadzenie sadów, montaż budek dla nietoperzy, wieszanie barci.

(akta kontroli str. 354-371, 452-459, 2229-2230)

6.1. W latach 2019-2024 Nadleśnictwo nie przejmowało lasów i gruntów przeznaczonych do zalesiania znajdujących się w zasobach Skarbu Państwa.

W 2019 r. na wniosek Nadleśnictwa Starosta przesłał wykaz 21 działek do przekazania we władanie Nadleśnictwu na podstawie art. 74 ust. 3 ustawy o lasach, w tym 14 działek objętych było protokołami zdawczo odbiorczymi przekazanymi w 2021 r. przez Wojewodę Łódzkiego. Pomimo prowadzonej w latach 2019-2024 korespondencji ze Starostą i Wojewodą Łódzkim, żadna z działek nie została przyjęta przez Nadleśnictwo. Nadleśnictwo sześciokrotnie⁶¹ występowało do Starosty lub Wojewody Łódzkiego o przesłanie kompletu dokumentacji geodezyjnej⁶². W dwóch przypadkach⁶³ Starosta poinformował o braku danych dotyczących współrzędnych

⁵⁹ W 2019 roku 2,14 ha, w tym 0,04 ha sukcesja naturalna; w 2020 roku 2,89 ha, w tym 1,93 ha sukcesja naturalna; w 2021 roku 0,69 ha w tym 0,40 ha sukcesja naturalna.

⁶⁰ Dalej: Starosta.

⁶¹ Pismo ZG.2211.3.2019 z dnia 03 grudnia 2019 r., pismo ZG.2211.3.2019 z dnia 06 października 2021 r., pismo ZG.2213.2.2021 z dnia 16 maja 2022 r., pismo ZG.2212.2.2021 z dnia 29 sierpnia 2022 r., pismo ZG.2213.2.2021 z dnia 21 października 2022 r., pismo ZG.2213.2.2021 z dnia 15 stycznia 2024 r.

⁶² W tym głównie wypisów i wyrysów z mapy ewidencyjnej wraz z wykazem współrzędnych i numerów punktów granicznych w układzie 1992, w formie cyfrowej lub innych umożliwiających ustalenie granic i stwierdzenie czy grunty leśne stanowią faktycznie las.

⁶³ Pismo GGN.680.28.2021 z dnia 25 października 2021 r., pismo GGN.6620.3.79.2022 z dnia 09 września 2022 r.

i numerów punktów granicznych oraz o konieczności złożenia stosownego wniosku i wniesienia opłaty⁶⁴.

Na podstawie wytycznych przekazanych przez RDLP w Łodzi Nadleśnictwo w lutym 2024 r. wystąpiło do Starosty z wnioskiem o udostępnienie danych zgromadzonych w rejestrze publicznym dotyczących gruntów leśnych. Wniosek został ponowiony w lipcu 2024 r. Do dnia zakończenia kontroli, tj. do 7 października 2024 r. Nadleśnictwo nie otrzymało odpowiedzi.

(akta kontroli str. 1611-1659)

W 2024 r. Nadleśnictwo wystąpiło do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa⁶⁵ o przesłanie informacji o nieruchomościach gruntowych znajdujących się na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo, możliwych do przekazania Lasom Państwowym w trybie art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁶⁶. KOWR poinformował o braku takich gruntów.

(akta kontroli str. 1605-1610)

6.2. W latach 2022-2024 (do 30 czerwca) Nadleśnictwo nabyło łącznie 10 nieruchomości gruntowych (grunty leśne lub rolne) o łącznej powierzchni 26,38 ha⁶⁷ za łączną kwotę 1 264,9 tys. zł oraz dokonało zamiany nieruchomości o łącznej powierzchni 25,25 ha⁶⁸. Średni koszt zakupu 1 ha nieruchomości wzrósł z 42 106,33 zł w 2022 r. do 56 575,30 zł w 2024 r. W przypadku zakupu ośmiu działek⁶⁹ skorzystano z pierwokupu, zaś zakupu dwóch działek⁷⁰ dokonano na wniosek właścicieli na podstawie art. 37 ustawy o lasach. Zgodnie z art. 37 ust. 3 ustawy nabycie nastąpiło każdorazowo po uzyskaniu pisemnej zgody DGLP. Głównym celem ich nabycia było powiększenie powierzchni leśnej i dążenie do scalenia większych kompleksów leśnych celem zapewnienia bardziej efektywnego prowadzenia gospodarki leśnej.

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) do Nadleśnictwa wpłynęło łącznie 13 wniosków właścicieli o nabycie nieruchomości z art. 37 ustawy o lasach⁷¹ oraz 310 zawiadomień dotyczących możliwości skorzystania z prawa pierwokupu⁷², tj. w 2019 r. – 52 zawiadomienia, w 2020 r. – 41, w 2021 – 88, w 2022 r. – 67, w 2023 r. – 44, w 2024 r. do dnia 30 czerwca 2024 – 18.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, Nadleśnictwo dokonywało zakupu przedmiotowych nieruchomości, jeżeli spełniały warunki art. 37 ust. 2 ustawy o lasach.

(akta kontroli str. 1444-1557, 2095-2120)

Szczegółowa analiza otrzymanych w 2020 r. 10 zawiadomień, dotyczących nieruchomości o największych powierzchniach, w przypadku których Nadleśnictwo nie skorzystało z prawa pierwokupu, wykazała, że: [1] powierzchnia gruntów zgłoszonych w zawiadomieniu wynosiła od 1,23 ha do 4,55 ha, a średnia cena 1 ha gruntu wynosiła od 5 365,85 zł do 192 727,27 zł; [2] każdorazowo dokonano weryfikacji zasadności transakcji nabycia nieruchomości, w tym spełnienia warunków określonych w art. 37 ust. 2 pkt 1-3 i art. 37a ust. 1 pkt 1-3 ustawy o lasach; [3] żadna z nieruchomości nie spełniała warunków zakupu określonych w art. 37 ust. 2 ustawy

⁶⁴ Wniosek o wydanie wypisu lub wrysru z operatu szacunkowego.

⁶⁵ Dalej: KOWR.

⁶⁶ Pismo ZG. 2213.2.2024 z dnia 29 kwietnia 2024 r.

⁶⁷ Cztery w 2022 r. o łącznej powierzchni 4,9864 ha, dwie w 2023 r. o łącznej powierzchni 17,395 ha i cztery w 2024 r. o łącznej powierzchni 3,9948 ha.

⁶⁸ W wyniku trzech transakcji zamiany Nadleśnictwo nabyło nieruchomości o łącznej powierzchni 25,25 ha, zaś powierzchnia nieruchomości zbywanych wynosiła 8,18 ha.

⁶⁹ Cztery działki w 2022 r. o łącznej powierzchni 4,9864 ha, dwie działki w 2023 r. o łącznej powierzchni 17,395 ha, dwie w 2024 r. o łącznej powierzchni 2,46 ha.

⁷⁰ W 2023 r. o p łącznej powierzchni 1,5348 ha.

⁷¹ Z czego zakupiono dwie opisane wyżej działki objęte dwoma wnioskami. W dniach 31 lipca 2024 r. i 22 sierpnia 2024 r. Nadleśnictwo uzyskało zgodę DGLP na zakup pięciu kolejnych nieruchomości (działek leśnych, gruntów ornych) o łącznej powierzchni 7,1133 ha, w tym dwie nieruchomości dotyczyły wniosku złożonego po 30 czerwca 2024 r.

⁷² Z czego zakupiono łącznie osiem opisanych wyżej działek, objętych łącznie pięcioma zawiadomieniami.

o lasach, tj.: nie przylegała bezpośrednio do gruntu będącego własnością Skarbu Państwa i nie pozostawała we współwłasności Skarbu Państwa Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, nie stwierdzono również wpływu położenia nieruchomości na regulację przebiegu granicy polno-leśnej.

(akta kontroli str. 1558-1604)

6.3. W latach 2019-2024 Nadleśnictwo nie występowało do DGLP z wnioskami o ustanowienie lasów ochronnych. Nadleśniczy jako przyczynę wskazał brak przesłanek merytorycznych⁷³ oraz znaczny udział lasów ochronnych w powierzchni leśnej Nadleśnictwa.

Lasy ochronne zajmowały łącznie 9 653,20 ha, tj. 63,2% powierzchni leśnej. Powierzchnia lasów Nadleśnictwa położonych w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców wynosiła około 9 854 ha⁷⁴, z czego 97,9% stanowiły lasy ochronne lub rezerwy, zaś powierzchnia lasów wodochronnych stanowiła 681,72 ha i dotyczyła lasów położonych wzdłuż rzek i innych zbiorników wodnych oraz na siedliskach wilgotnych i bagiennych.

(akta kontroli str. 2079-2120, 2125-2131)

8.1. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo znajdowało się w II kategorii zagrożenia pożarowego.

(akta kontroli str. 292-327, 1831-1854)

8.2. W latach 2019-2024 w Nadleśnictwie corocznie opracowywano dokumentację ustalającą sposób postępowania na wypadek pożaru lasu, co było zgodne z art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie przeciwpożarowej. Dokument każdorazowo był uzgodniony z właściwymi terenowo komendantem PSP⁷⁵. Opracowane dokumenty były aktualizowane i zawierały elementy wymagane instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu, za wyjątkiem Sposobów postępowania na wypadek pożaru lasu w Nadleśnictwie Spała na 2024 r., do których nie załączono obligatoryjnych materiałów kartograficznych (szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 982-1053)

8.3. W 2024 r. w dokumentacji „Sposoby postępowania na wypadek pożaru w Nadleśnictwie Spała” opracowanej na 2024 r. wyznaczono 13 punktów czerpania wody, tj. o trzy punkty mniej niż wskazano w elaboracie PUL2022-2031.

Nadleśniczy wskazał, że wraz z coroczną aktualizacją zbiorników, ich ilość ulegała zmianie. Wynikało to m.in. z przyczyn naturalnych takich jak, np. zamulanie się zbiornika, w efekcie czego zmniejszała się jego wydajność i przydatność do celów przeciwpożarowych.

(akta kontroli str. 302-327, 992-1053)

Analiza rozmieszczenia punktów czerpania wody wskazanych w dokumencie pn. „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru dla Nadleśnictwa Spała” opracowanym na 2024 r. wykazała, że 16 oddziałom leśnym nie zapewniono zachowania odległości do najbliższego punktu czerpania wody nie większej niż 5 km (szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 992-1055)

Przeprowadzone oględziny łącznie trzech punktów potwierdziły odpowiednie oznakowanie i utrzymanie źródeł czerpania wody. Zbiorniki wodne spełniały

⁷³ Nadleśniczy nie znalazł przesłanek merytorycznych do składania wniosku o zmianę powierzchni lasów ochronnych i w swym referacie na KZP z dnia 19 listopada 2019 r. nie ujął takiej potrzeby.

⁷⁴ Ze względu na brak danych opisowych w/w powierzchnia została określona w przybliżeniu jako powierzchnia geometryczna wyliczona po granicy oddziałów leśnych z Leśnej Mapy Numerycznej.

⁷⁵ Tj. z Komendantem Komendy Powiatowym Państwowej Straży Pożarnej w Tomaszowie Mazowieckim, dalej: KP PSP w Tomaszowie Mazowieckim.

obowiązujące normy powierzchniowe, określone w art. 39 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów.

(akta kontroli str. 963-966, 1056-1089)

8.4. W latach 2019-2024 na terenie Nadleśnictwa znajdowało się łącznie 14 dojazdów pożarowych, w tym 11 dojazdów stanowiło drogi leśne, których długość na dzień 30 czerwca 2024 r. wynosiła łącznie 63,12 km⁷⁶. Według opracowanego dla Nadleśnictwa w 2019 r. „Projektu docelowej sieci drogowej” stan dojazdów pożarowych na drogach leśnych przedstawiał się następująco: dobry – 11,602 km, średni – 8,156 km, zadawalający – 36,873 km, zły – 6,491 km.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo przebudowało cztery dojazdy pożarowe łącznie na długości 9,15 km za kwotę 3,378 mln zł. Średni koszt przebudowy jednego kilometra drogi pożarowej wyniósł 0,369 mln zł.

Celem właściwego utrzymania stanu dojazdów pożarowych Nadleśnictwo w okresie objętym kontrolą wykonywało bieżące naprawy i prace utrzymaniowe, polegające na wykaszaniu poboczy, drobnych naprawach nawierzchni, usuwaniu wywrotów i złomów, utrzymaniu właściwego oznakowania. Łącznie przeznaczono na ten cel 0,286 mln zł.

(akta kontroli str. 1202-1249, 1823, 2095-2146)

Przeprowadzone oględziny łącznie trzech dojazdów pożarowych potwierdziły utrzymaną przejezdność dróg. Dojazdy pożarowe były prawidłowo oznaczone w terenie znakami informacyjnymi zawierającymi numer drogi oraz tablicami wskazującymi kierunek dojazdu do punktów czerpania wody gaśniczej. W przypadku dwóch dojazdów (dojazd nr 1 i nr 3) stwierdzono występujące miejscami ubytki w nawierzchni.

(akta kontroli str. 963-966)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, dojazd pożarowy nr 1 na odcinku 48 m. został wykonany w latach 80-tych w ramach doświadczeń prowadzonych przez wydział inżynierii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, badających różne rodzaje nawierzchni. Odcinek ten ma lekko uszkodzoną nawierzchnię, która nie powoduje problemów z przejezdnością. Ponieważ jest to niewielki fragment nie mający wpływu na całość drogi, jest on naprawiany w ramach bieżącego utrzymania. Droga pożarowa nr 3 została wybudowana pierwotnie z cienkiej nawierzchni bitumicznej. Na odcinkach nastąpiło miejscowe wykruszenie warstwy asfaltowej odkrywając niesort kamienny. Coroczna kontrola PSP nie wносила uwag do tego dojazdu pożarowego. Aby utrzymać przejezdność dróg, Nadleśnictwo wykonało prace dotyczące wyrównania nawierzchni w 2023 r. na długości 1 km.

(akta kontroli str. 2095-2146)

W latach 2019-2024 Nadleśnictwo wydatkowało łącznie na drogi lokalne (tj.: dojazdy pożarowe, pozostałe drogi leśne i drogi gminne) 6,924 mln zł. Z tego 4,8 mln zł przeznaczone było na dofinansowanie dróg w zasobach Nadleśnictwa. Pozostała kwota była dofinansowaniem dróg gminnych istotnych dla gospodarki leśnej. Na wsparcie jednostek samorządu terytorialnego wydatkowano zgodnie z decyzjami DGLP łącznie 2,289 mln zł, tj. w 2021 r. – 0,165 mln zł, w 2022 r. – 1,013 mln zł i w 2023 r. – 1,111 mln zł.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, w latach 2020-2022 prowadzono jedynie niezbędne inwestycje na drogach ppoż. z uwagi na ograniczenia wynikające z pandemii COVID- 9.

(akta kontroli str. 1250-1296, 2095-2120)

⁷⁶ Trzy dojazdy pożarowe stanowiły drogi publiczne.

Nadleśnictwo nie dysponowało danymi dotyczącymi niezbędnej kwoty na dostosowanie wszystkich dojazdów pożarowych do standardu dobrego i średniego.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, na bieżąco szacowano kwoty na dostosowanie infrastruktury drogowej w tym dojazdów pożarowych uwzględniając możliwości finansowe. Dane szacunkowe corocznie były umieszczane w planach gospodarczych. Nie szacowano łącznych kosztów dla wszystkich dojazdów z uwagi na ich zróżnicowanie pod względem technicznym.

(akta kontroli str. 1823, 2095-2120)

8.5. Sieć dojazdów pożarowych na terenach leśnych w powiązaniu z siecią dróg publicznych zapewniała dostępność terenów Nadleśnictwa, określoną w § 8 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów⁷⁷.

(akta kontroli str. 302-327, 1200-1201)

9.1. W latach 2019-2024 Nadleśnictwo w ramach podejmowanych działań zmniejszających skutki zjawisk ekstremalnych m.in. odbudowało dwa zbiorniki retencyjne wraz z budowlami piętrzącymi⁷⁸, zakupiło zestawy urządzeń do ciągłej dziennej obserwacji telewizyjnej terenów leśnych dla wczesnego wykrywania zagrożenia pożarowego oraz przyczepę z agregatem wysokociśnieniowym wodno-pianowym. Zadanie te zostały zrealizowane z środków własnych Nadleśnictwa. Ponadto w 2024 r. Nadleśnictwo zaplanowało zakup systemu wczesnego wykrywania dymu na terenach leśnych.

(akta kontroli str. 1141-1152, 1303-1318)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo realizowało łącznie dwa projekty finansowane ze źródeł zewnętrznych, w tym:

- „Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe (OPL)”⁷⁹, w ramach którego zrealizowane zostało zadanie polegające na dostosowaniu składu gatunkowego do potrzeb siedliska 9110- Ciepłolubne Dąbrowy⁸⁰. Zabiegi przeprowadzono na łącznej powierzchni 10,82 ha, osiągając wyznaczony wskaźnik realizacji projektu dla zadania. Całkowity koszt zrealizowanych zadań wynosił 48 233,00 zł, w tym uzyskano dofinansowanie w kwocie 37 961,91 zł⁸¹;
- „Wykonanie instalacji fotowoltaicznej na potrzeby budynku biurowego, siedziby Nadleśnictwa Spała”⁸². Zakres projektu obejmował: opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej oraz wyznaczenie efektu ekologicznego planowanej instalacji fotowoltaicznej, wykonanie instalacji PV o mocy 26,70 kWp, nadzór inwestorski oraz inwentaryzację powykonawczą. Wykonanie zadania miało na celu redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery w postaci emisji pyłu, SO₂, NO_x, CO, CO₂. Wartość ogólna zadania wynosiła 128 033,00 zł, natomiast wysokość dofinansowania – 67 740,00 zł.

(akta kontroli str. 1335-1423, 2079-2094)

⁷⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 1065.

⁷⁸ Zadanie pierwotnie przewidziane było do realizacji z środków własnych LP oraz Programu Infrastruktura i Środowisko Funduszu Spójności w ramach projektu „Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych”. Z uwagi na trwające spory z wykonawcami, zadanie ostatecznie zostało zrealizowane z środków własnych Nadleśnictwa.

⁷⁹ Projekt współfinansowany z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 realizowany na podstawie zawartego z DGLP porozumienia o współpracy przy realizacji projektu nr 5/2017 z dnia 25 września 2017 roku; aneksowanego dnia 26 lipca 2018 roku, dnia 15 lipca 2019 roku i dnia 11 września 2023 roku.

⁸⁰ Zakres wykonywanych prac dotyczył m.in. usuwania podszytów, nalotów i podrostów (średnio co 3 lata) - gatunków podszytowych oraz wszystkich osobników czeremchy amerykańskiej, grabu, lipy i dębu czerwonego tak, aby osiągnąć pokrycie co najwyżej 10-20%. Wycięty materiał został usunięty poza teren siedliska.

⁸¹ W 2018 r. 15 039,05 zł, w 2021 roku 8 239,11 zł, w 2023 roku 14 683,75 zł.

⁸² W dniu 2 listopada 2022 roku Nadleśnictwo podpisało umowę nr 754/OA/D/2022 z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w sprawie dofinansowania zadania.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, Nadleśnictwo w dobie epidemii COVID-19 zobowiązane zostało⁸³ do przestrzegania dyscypliny finansowej. Aby uniknąć problemów z płynnością finansową oraz zgodnie z wytycznymi z DGLP została podjęta decyzja o ograniczeniu nie tylko wydatków inwestycyjnych, remontowych, ale również zostały ograniczone do niezbędnych wydatki bieżące.

(akta kontroli str. 2147-2174)

W 2024 r. Nadleśnictwo wystąpiło, za pośrednictwem Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych, o przyznanie dofinansowania ze środków Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, w ramach Działania 02.04 *Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom*, na realizację projektu *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych – kontynuacja (MRN3)*. W ramach projektu zgłoszono pięć zadań:

- Odbudowa zbiornika Pieczkówiec w Leśnictwie Czółna,
- Budowa zastawek i odbudowa przepustu na Ogrodach w Leśnictwie Jasień,
- Budowa zastawek i przepustu na Podjesionkach w Leśnictwie Jasień,
- Budowa zastawek przy Niwie w Leśnictwie Jasień,
- Odbudowa przepustu i grobli Annów w Leśnictwie Wielka Wola,

oraz jedno zadanie w projekcie *Lasy dla mokradeł – ochrona siedlisk hydrogeniczych na obszarach cennych przyrodniczo*.

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, głównym celem projektów jest wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu w nizinnych ekosystemach leśnych. Działania podejmowane w ramach projektów ukierunkowane są na zapobieganie powstawaniu lub minimalizację negatywnych skutków zjawisk naturalnych w postaci: niszczącego działania wód wezbraniowych, suszy poprzez rozwój systemów małej retencji, w tym zwiększenie ilości magazynowanej wody. Projekt przyczyni się do odbudowy między innymi cennych ekosystemów mokradłowych, a tym samym będzie miała pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej.

(akta kontroli str. 1424-1443)

9.2. W latach 2019-2024 Nadleśnictwo otrzymało z budżetu państwa w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dotacje celowe w łącznej kwocie 8 472,45 zł⁸⁴, z przeznaczeniem na sporządzanie planów zalesienia lub inwestycji, o których mowa w art. 35 ust. 5 ustawy o lasach. Nadleśnictwo sporządziło łącznie cztery plany zalesienia na powierzchni 2,93 ha i dziewięć planów inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska (czyszczeń późnych) na powierzchni 43,76 ha.

(akta kontroli str. 1319-1334, 1831-1854)

10. Nadleśnictwo co do zasady realizowało wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, polegające na przeprowadzaniu przez Leśniczych wizji terenowej w lesie, o której mowa w rozporządzeniu w sprawie wymagań dobrej praktyki. Termin przeprowadzenia wizji w terenie i jej wyniki dokumentowano w wystawianych wykonawcom zleceniach prac. Zlecenia zawierały m.in. informację o stwierdzonych i oznakowanych⁸⁵ w czasie wizji drzewach dziuplastych, drzewach z gniazdami ptaków o średnicy powyżej 25cm oraz innymi gniazdami wieloletnimi, innych zasiedlonych stanowiskach lęgowych ptaków (gniazd jednorocznych) oraz innych stanowiskach gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG. Analiza dokumentacji w zakresie zlecenia i odbioru w 2024 r. (do 30 lipca) w sześciu Leśnictwach (tj. w Leśnictwach: Jasień, Żądłowice, Luboszewy, Kierz, Małomierz,

⁸³ Pismo DGLP, znak sprawy: EP.0300.1.4.2020 z dnia 30 marca 2020 r.

⁸⁴ W 2019 r. 3 374,00 zł, w 2020 r. 2 155,00 zł, w 2021 r. 2 063,28 zł, w 2022 r. 880,17 zł.

⁸⁵ Lub informacje negatywne.

Wielka Wola) robót dotyczących pozyskiwania drewna i zagospodarowania lasu⁸⁶ (tj. 294 czynności objętych łącznie 123 zleceniami) wykazała, że wystąpiły przypadki braku przeprowadzenia przez Leśniczych wizji w terenie lub przeprowadzenia jej z naruszeniem obowiązującego terminu, a także nierzetelne prowadzenie części dokumentacji w zakresie dobrych praktyk (szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 771-959)

Oględziny trzech oddziałów leśnych, na których przeprowadzone były czynności, tj. rębnia stopniowa gniazdowa, rębnia gniazdowa zupełna i rębnia zupełna, potwierdziły pozostawienie i oznakowanie drzew dziuplastych i innych elementów przyrodniczych. Każdorazowo przed ww. pracami sporządzona została karta oceny i minimalizacji wpływu wykonanych zabiegów gospodarczych na środowisko.

(akta kontroli str. 963-959)

W 2024 r. (do 30 lipca) w Nadleśnictwie nie wykonywano rębni zupełnych oraz rębni gniazdowych w pasie o szerokości 25 m od linii brzegu naturalnych cieków i zbiorników wodnych.

(akta kontroli str. 960-962)

11.1. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca) do Nadleśnictwa wpłynęło łącznie 16 skarg i wniosków, w tym dwie zostały przekazane właściwemu nadleśnictwu, pozostałe skargi i wnioski dotyczyły m.in. nielegalnego korzystania z lasu, w tym jego dewastacji, działalności leśniczego, ukarania mandatem przez Straż Leśną, przebiegu trasy rowerowej, nieuznania reklamacji oznakowania drewna. Nadleśniczy w terminie określonym w art. 237 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego⁸⁷ zawiadamiał skarżącego o sposobie załatwienia przedmiotowej skargi⁸⁸.

(akta kontroli str. 1660-1673)

11.2. W latach 2019-2024 w Nadleśnictwie przeprowadzono łącznie 42 kontrole⁸⁹, w tym 12 kontroli wewnętrznych i 30 zewnętrznych - przeprowadzanych przez instytucje, tj.: KP PSP w Tomaszowie Mazowieckim, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Łodzi, Państwowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Tomaszowie Mazowieckim. W wyniku 11 kontroli z łącznie 30 dotyczących działalności merytorycznej Nadleśnictwa sformułowano zalecenia pokontrolne, które zostały zrealizowane.

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo corocznie było poddawane czynnościom kontrolno-rozpoznawczym przez KP PSP w Tomaszowie Mazowieckim, w wyniku których:

- w 2019 r. wydana została decyzja nakazująca dokonanie poprawy nawierzchni dojazdu pożarowego nr 10⁹⁰. Nadleśnictwo w 2020 r. zakończyło przebudowę dojazdu;
- w 2023 r. stwierdzono utrudniony dostęp do jednego punktu czerpania wody i zablokowanie wjazdu jednego dojazdu pożarowego. Nieprawidłowości zostały usunięte podczas kontroli KP PSP.

(akta kontroli str. 1153-1199, 1674-1808, 1825-1830)

12. Nadleśnictwo spełniło obowiązek zamieszczenia informacji o środowisku i jego ochronie, związanych z planem urządzania lasu określony w art. 21 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie,

⁸⁶ Dla czynności w zakresie czyszczeń późnych, czyszczeń wczesnych i porządkowania powierzchni z pozostałości pozrębowych.

⁸⁷ Dz.U. z 2024 r. poz. 572.

⁸⁸ Lub w przypadku skarg skierowanych do RDLP w Łodzi, udzielił żądanych wyjaśnień.

⁸⁹ W 2019 r. – pięć, w 2020 r. – sześć, w 2021 r. – osiem, w 2022 r. – osiem, w 2023 r. – 12, w 2024 r. do 30 czerwca – trzy.

⁹⁰ Decyzja nr PR-I.5584.5-3.2019 z dnia 23 kwietnia 2019 r., zmieniona decyzją PR-I.5584.5-5.2019 z dnia 12 grudnia 2019 r.

udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko zamieszczono w publicznie dostępnych wykazach⁹¹. Na stronie Biuletynu Informacyjnego Nadleśnictwa zgodnie z zarządzeniem nr 45 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w sprawie zasad udostępniania informacji przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych⁹² opublikowano m.in. skan pisma (decyzji) ministra właściwego ds. środowiska zatwierdzającego plan urządzenia lasu nadleśnictwa, opis ogólny wraz z programem ochrony przyrody w Nadleśnictwie.

(akta kontroli str. 1812-1815, 2231)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Nadleśnictwie ośmioro pracowników (z 46) nie zostało przeszkolonych w zakresie ochrony przeciwpożarowej lasu po zmianie przepisów, które nastąpiły w związku z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 lipca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych, które weszło w życie z dniem 17 sierpnia 2022 r. Stanowiło to naruszenie pkt. 2.6.1 obowiązującej Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu, zgodnie z którym *szkoleniem z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu powinni zostać objęci wszyscy pracownicy nadleśnictw. (...) Szkolenie winno być powtórzone przy zmianie przepisów lub technologii pracy, a także po stwierdzeniu braku znajomości obowiązujących przepisów.*

W toku kontroli NIK, pracownicy ci zostali przeszkoleni z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu.

(akta kontroli str. 169-195, 228-235)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, pracownik odpowiedzialny za przeprowadzenie szkolenia omyłkowo nie zwrócił uwagi, że nie wszyscy pracownicy, z powodu nieobecności, odbyli szkolenie. Z uwagi na duży zakres pracy w tym czasie zapomniał o przeszkoleniu pracowników w późniejszym okresie.

(akta kontroli str. 2095-2120)

2. Opracowanie pn.: „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu dla Nadleśnictwa Spała” na 2024 r. zatwierdzone w dniu 20 marca 2024 r. nie zawierało żadnych materiałów kartograficznych, których wymóg załączenia określony został w punkcie 3 lit. f Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu oraz w ustalonym wzorze opracowania zawartym w załączniku nr 8 do ww. Instrukcji, zgodnie z którym materiały kartograficzne wchodziły w skład ww. dokumentacji. Materiały kartograficzne (tj.: mapa topograficzna z podziałem administracyjnym, mapy przeglądowych ochrony przeciwpożarowej lasu i zagrożenia przeciwpożarowego, zestaw map leśnictw) zostały wymienione w spisie treści dokumentu.

(akta kontroli str. 992-1053)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, materiały kartograficzne zostały niepotrzebnie (przez nieuwagę pracownika) wymienione w spisie treści dokumentu. Materiały kartograficzne związane z ochroną przeciwpożarową lasu przekazywane są w momencie sporządzenia nowego planu urządzenia lasu do właściwej Komendy Wojewódzkiej PSP przez RDLP w Łodzi. Zgodnie z właściwością ww. materiały przekazywane są Komendom Powiatowym PSP przez nadrzędną jednostkę tj. Komendę Wojewódzką PSP. Ponadto, corocznie RDLP w Łodzi przekazuje Komendzie Wojewódzkiej PSP mapy w formie elektronicznej na

⁹¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1112.

⁹² Biul. Inf. L.P. z 2021 r. poz. 85.

podstawie porozumienia z 13 czerwca 2007 r. pomiędzy Komendantem Głównym PSP a DGLP. W związku z powyższym przekazywanie materiałów kartograficznych w przypadku braku zmian nie jest konieczne.

(akta kontroli str. 2079-2094)

NIK nie podziela wyjaśnień Nadleśniczego, gdyż wymóg załączenia ww. materiałów do opracowywanej corocznie przez Nadleśnictwo dokumentacji ustalającej sposoby postępowania na wypadek pożaru lasu, został określony w Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu, niezależnie od czynności podejmowanych przez RDLP w Łodzi na etapie sporządzenia planu urządzania lasu i czynności podejmowanych przez DGLP.

3. W 2024 r. w Nadleśnictwie rozmieszczenie punktów czerpania wody⁹³ wykorzystywanych do celów przeciwpożarowych⁹⁴ nie zapewniało zachowania odległości od dowolnego punktu położonego w lesie do najbliższego punktu czerpania wody, nie większej niż 5 km, co stanowiło naruszenie § 39 ust. 15 pkt 1 lit. b rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków i innych obiektów. Zgodnie w ww. przepisem *W lasach, o których mowa w ust. 2, liczba i rozmieszczenie źródeł wody do celów przeciwpożarowych, hydrantów zewnętrznych lub innych punktów poboru wody oraz stanowisk czerpania wody powinny zapewniać, z zastrzeżeniem ust. 16, zachowanie odległości od dowolnego punktu położonego w lesie do najbliższego stanowiska czerpania wody, hydrantu zewnętrznego lub innego punktu poboru wody nie większej niż 5 km - w lasach II kategorii zagrożenia pożarowego.*

Powyższe dotyczyło części powierzchni 16 oddziałów leśnych⁹⁵ obejmujących łącznie obszar 473,34 ha.

(akta kontroli str. 992-1055)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, w dokumentacji opracowanej na 2024 r. uwzględniono punkty czerpania wody, w tym hydranty zlokalizowane w kluczowych miejscowościach, w których znajdują się głównie Ochotnicze Straże Pożarne. W miejscowościach sąsiadujących ze wskazanymi oddziałami również występuje sieć wodociągowa wyposażona w hydranty przeciwpożarowe. Ponadto wykaz punktów czerpania wody został zatwierdzony przez KP PSP bez uwag.

(akta kontroli str. 2147-2172)

NIK wskazuje, że obowiązkiem Nadleśnictwa jest zapewnienie w każdym roku wystarczających rezerw wody do celów gaśniczych, a sporządzana corocznie dokumentacja dotycząca sposobów postępowania na wypadek pożaru lasu, powinna odzwierciedlać zweryfikowaną każdorazowo istniejącą sieć punktów czerpania wody, w tym zbiorników wody i hydrantów.

4. Analiza 123 zleceń robót w zakresie pozyskania drewna i zagospodarowania lasu dotyczących łącznie 294 czynności⁹⁶ wykazała, że:
- a) w przypadku 12,6% czynności w zakresie gospodarki leśnej Leśniczy⁹⁷ nie przeprowadzali wizji w terenie, wbrew obowiązkowi określonemu w § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie wymagań dobrej praktyki, zgodnie z którym nie wcześniej niż dwa tygodnie przed przystąpieniem do działań

⁹³ W tym hydrantów zewnętrznych, zbiorników naturalnych

⁹⁴ Wskazanych w dokumencie „Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru dla Nadleśnictwa Spała” opracowanym na 2024 r.

⁹⁵ W tym 10 oddziałów Leśnictwa Kierz i sześciu oddziałów Leśnictwa Wielka Wola o łącznej powierzchni 473,34 ha.

⁹⁶ W tym.in. czynności dotyczących rębni zupełnych, gniazdowych, cięć przygodnych, trzebieży późnej i wczesnej, czyszczeń późnych i wczesnych.

⁹⁷ Dotyczy Leśnictw: Luboszewy, Wielka Wola, Jasień, Małomierz.

w zakresie gospodarki leśnej przeprowadza się wizję terenową w lesie, w którym będą prowadzone te działania,

- b) w przypadku 4,1% czynności w zakresie gospodarki leśnej wizje terenowe zostały wykonane przez Leśniczych w terminie od 16 do 38 dni przed zleceniem wbrew wyżej cytowanemu przepisowi § 2 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie wymagań dobrej praktyki.

(akta kontroli str. 771-787, 832-857, 946-959)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, wizje terenowe przeprowadzane są każdorazowo przed przystąpieniem do prac na danych powierzchniach przez pracowników terenowych tzn. leśniczego lub podleśniczego. Z uwagi na fakt, że wizja ta przeprowadzana jest w ciągu 14 dni od rozpoczęcia prac leśniczym w kilku przypadkach nie zaznaczyli wykonania tej czynności podczas zakładania zlecenia. Są to błędy, które popełnione zostały przez nadmiar pozostałych obowiązków co nie oznacza, że wizji nie przeprowadzono. Najczęściej nie potwierdzone w dokumentacji dotyczącej zlecenia prac są przypadki wykonania wizji terenowej, gdzie nie stwierdzono występowania stanowisk lęgowych czy drzew dziuplastych. Przekroczenie 14-dniowego terminu wykonania wizji zapisanego w zleceniu prac wynika tylko i wyłącznie z błędu pisarskiego i rutyny podczas wykonywania obowiązków służbowych.

(akta kontroli str. 2147-2172)

c) w Leśnictwach⁹⁸ w 94 zleconych czynnościach (tj. 32% analizowanych)⁹⁹ nierzetelnie prowadzono dokumentację w zakresie dobrej praktyki. Według dokumentów zlecających wykonanie prac w zakresie gospodarki leśnej (podpisanych przez Leśniczego i wykonawcę usług) Leśniczy nie przeprowadził wizji w terenie¹⁰⁰, natomiast w odrębnych notatkach sporządzanych przez Leśniczych już po wystawieniu tych zleceń (ponownie potwierdzonych przez wykonawców usług) stwierdzali oni wykonanie obowiązku przeprowadzenia wizji w terenie, wskazując na pomyłki w zleceniu.

(akta kontroli str. 771-831, 858-945)

Jak wyjaśnił Nadleśniczy, błędy powstały poprzez nadmiar obowiązków służbowych. Zdarzało się, że leśniczy zapomniał zaznaczyć wykonanie wizji terenowej podczas generowania dokumentu zlecającego pracę lub jej ostatecznie nie zatwierdził w systemie, co skutkowało brakiem potwierdzenia wizji na wydrukowanym dokumencie. Błędy nie zostały zauważone w momencie wydruku i podpisania dokumentu.

(akta kontroli str. - 2147-2172)

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że przy tak istotnych merytorycznych różnicach w treści sporządzanych przez Leśniczych dokumentów, trudno ocenić faktyczne wykonanie obowiązku przeprowadzenia wizji terenowej przed przystąpieniem zleceniobiorców do prac z zakresu gospodarki leśnej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na konieczność zapewnienia odległości położenia punktów czerpania wody nie większej niż 5 km od dowolnego punktu

⁹⁸ Dotyczy Leśnictw: Luboszewy, Wielka Wola, Żądłowice, Kierz, Małomierz i Jasień.

⁹⁹ Objętych łącznie 42 zleceniami.

¹⁰⁰ W tabeli nr 1 w kolumnie „przeprowadzeni wizji lokalnej” wskazywano „nie”, tym samym nie uzupełniono tabeli nr 2, w której zamieszcza się: poz. planu, adres leśny, grupę czynności, datę wizji terenowej, drzewa dziuplaste, drzewa z gniazdami o średnicy powyżej 25 cm oraz inne gniazda wieloletnie, inne zasiedlone stanowiska lęgowe ptaków (gniazda jednoroczne), inne stanowiska gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG.

położonego w lesie wymaganej dla lasów II kategorii zagrożenia pożarowego, zgodnie z obowiązkiem określonym w § 39 ust. 15 pkt 1 lit. b rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków i innych obiektów.

Wnioski pokontrolne

Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. zobowiązanie pracowników do rzetelnego prowadzenia dokumentacji w zakresie dobrych praktyk;
2. zobowiązanie pracowników do przeprowadzania wizji w terenie w odniesieniu do prac w zakresie gospodarki leśnej, zgodnie z rozporządzeniem w zakresie wymagań dobrej praktyki.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 11 października 2024 r.

Kontroler
Sylwia Piechota
Główny specjalista kontroli
państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
p.o. Dyrektora
Piotr Walczak
z up.
Grażyna Tuzikiewicz-Gnitecka
p.o. Wicedyrektor

/podpisano elektronicznie/